

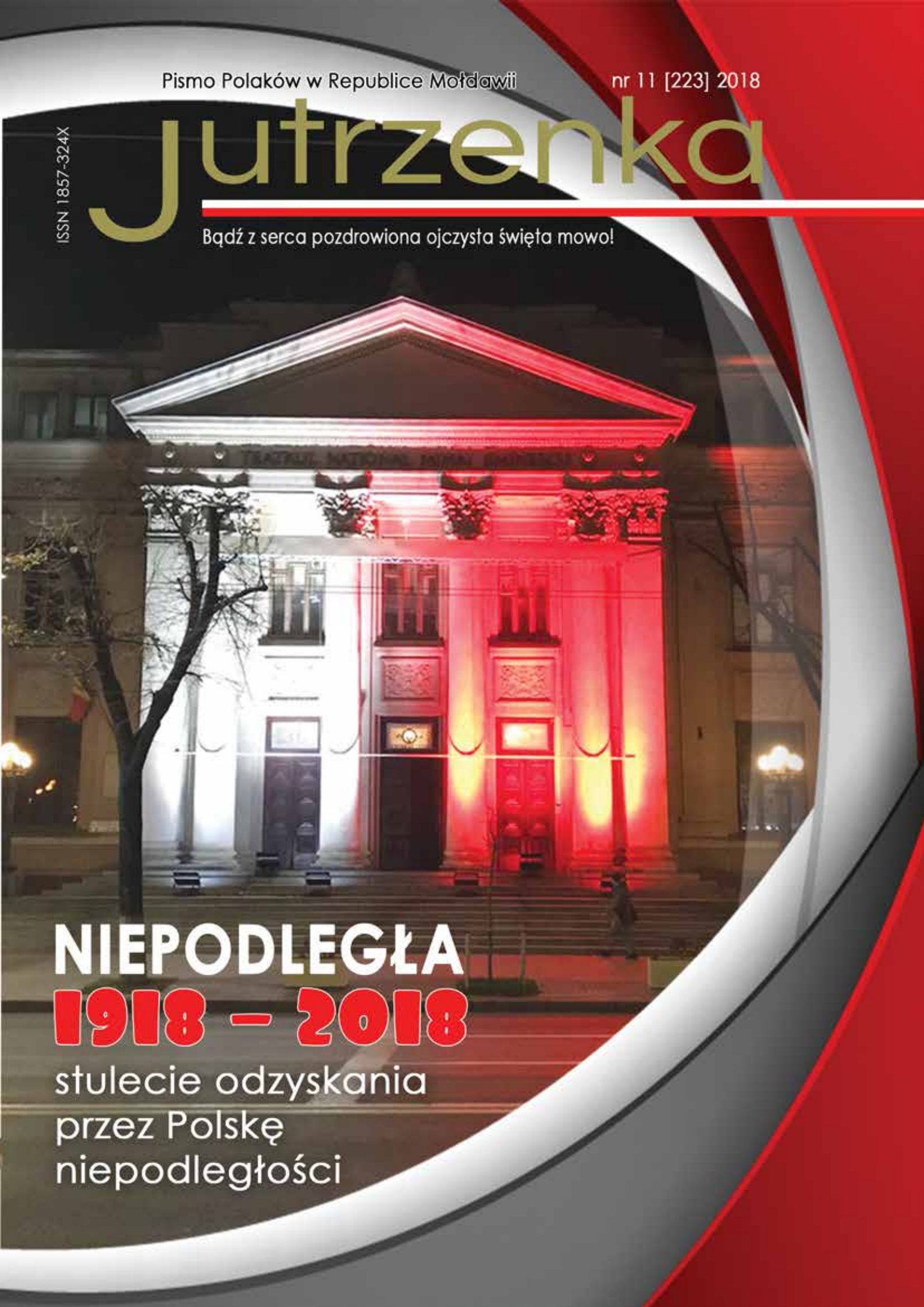
Pismo Polaków w Republice Mołdawii

nr 11 [223] 2018

ISSN 1857-324X

Jutrzenka

Bądź z serca pozdrowiona ojczyśta święta mowo!

NIEPODLEGŁA 1918 – 2018

stulecie odzyskania
przez Polskę
niepodległości

I FORUM MŁODZIEŻY POLONIJNEJ

W Forum wzięło udział 35 młodych, aktywnych osób z 15 krajów: Kanady, Wielkiej Brytanii, Francji, Belgii, Węgier, Włoch, Bośni i Hercegowiny, Białorusi, Litwy, Ukrainy, Rosji, Austrii, Niemiec, Hiszpanii i Mołdawii.

Koncert galowy „Dla Niepodległej” na Stadionie Narodowym PGE

Forum był wyrazem aktywności młodych Polaków, pokazał, że Polska i polskość nie tracą na znaczeniu w ich życiu, a poczucie tożsamości i świadomość polskich korzeni pozwalają często lepiej rozumieć otaczający świat. To młodzi, aktywni Polacy są nadzieją na kreowanie wizerunku aktywnej Polonii i to od nich zależy jak będzie przekazywana wiedza o Polsce, o jej historii, kulturze i tradycjach coraz to młodszym pokoleniom oraz innym nacjom w krajach ich zamieszkania.

FOT.: PAI – Agata Pawłowska / Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”

I Forum Młodzieży Polonijnej „ŁĄCZY NAS NIEPODLEGŁA”

W dniach 9-12.11.2018 roku z inicjatywy Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” odbył się w Warszawie I Forum Młodzieży Polonijnej „Łączy nas Niepodległa”. Mołdawia była reprezentowana przez młodych działaczy polonijnych z Towarzystwa Polskiej Kultury „Jasna Góra” w Naddniestrzu – NATALIĘ CECH i IGORĄ GALATONOWĄ.

Forum otworzyło uroczyste spotkanie, w którym udział wzięli m.in. Senator Artur Warzocha – wiceprzewodniczący Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą i Dariusz Piotr Bonisławski – prezes Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” oraz młodzież polonijna – uczestnicy Forum.

Senator Artur Warzocha powitał gości w imieniu marszałka Stanisława Karczewskiego i członków Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą i zaznaczył, że inicjatywa Forum Młodzieży Polonijnej narodziła się w czasie V Światowego Zjazdu Polonii i Polaków z Zagranicy.

– Mam nadzieję, że I Forum Młodzieży Polonijnej będzie początkiem cyklicznych spotkań młodych Polaków, stanowiąc okazję do wymiany pomysłów, spostrzeżeń, inicjatyw, które są lub mogą być realizowane w środowiskach polonijnych. Jednocześnie chcę wyrazić wielki podziw dla waszej aktywności na rzecz środowisk polonijnych. Pomimo młodego wieku podejmiecie cenne inicjatywy, które chcemy wspierać jako Senat RP – powiedział Artur Warzocha.

W czasie Forum młodzież uczestniczyła we wszystkich kluczowych wydarzeniach obchodów 100. rocznicy odzyskania niepodległości. Jednocześnie dyskutowała, w jakim kierunku powinna rozwijać się aktywność Polonii i Polaków za granicą.

WIZYTA EDUKACYJNA
W INSTYTUCIE PAMIĘCI NARODOWEJ

W popołudniowej części Forum odbyła się edukacyjna wizyta w Instytucie Pamięci Narodowej. Poznawano szczegóły historii starań o odzyskanie przez Polskę niepodległości zwieńczoną odrodzeniem państwowości w 1918 roku. Wbrew stereotypowym poglądom był to długi proces dyplomatyczny, stanowiący wysiłek wielu środowisk politycznych. Uczestnicy Forum zapoznali się z grą historyczną o tematyce niepodległościowej oraz mieli możliwość złożenia Polsce życzeń, – co zostało zarejestrowane (dla potomnych) na filmie.

W wieczornej części Forum odbył się koncert pieśni patriotycznych, po czym uczestnicy udali się na „Nocne Polaków rozmowy”, w czasie których odbyły się prezentacje uczestników i dyskusje na tematy polonijne. Omawiano m.in. różne formy uczestnictwa w życiu kulturalnym, podtrzymania wśród młodzieży tożsamości narodowej i sposoby zaangażowania jak największej części polonijnego środowiska do aktywnego uczestnictwa w życiu wspólnoty.

w numerze:

■ Wydarzenia: I Forum Młodzieży Polonijnej + fotorelacja	2
■ Aktualności:	
- Konferencja Naukowa w Kiszyniowie	5
- Wystawa literatury polskiej	7
- Ekspozycja „Józef Piłsudski - mąż stanu Polski i Europy”	8
■ Marszałek Józef Piłsudski	10
■ Konteksty: A może Międzymorze?	11
■ Aktualności: „Mazurek Dąbrowskiego” bez granic	13
■ Fotorelacja: 11 listopada. Jak świętują mołdawska Polonia?	14
■ Aktualności:	16
- Quiz o Polsce w Mołdawii	
- Lekcje o historii Polski w Biłcach	
■ Polskie ścieżki: Irina Kuzniecowa. „Historia moich przodków Machnowieckich-Lewandowskich”	16
■ Aktualności:	18
- W gościach u naddniestrzańskich Polaków	19
- Polska przygoda w kiszyniowskiej Bibliotece A. Mickiewicza	20
■ Listy i opinie czytelników	21
■ Duży kadr	22
■ Aktualności: Modlitwa przy polskich grobach	23
■ Smacznego!	24
■ Uczymy się polskiego	25
■ Fotoreportaż: Cmentarz w Styrzycy	26

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo redagowania i skracania nadesłanych tekstów, także odmowy publikacji bez podania przyczyny. Nie ponosi odpowiedzialności za treść zamieszczonych ogłoszeń i reklam. Opinie wyrażone przez czytelników nie zawsze są zgodne z opinią redakcji.

Projekt jest finansowany ze środków przyznanych z funduszy polonijnych Departamentu Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą na wniosek Ambasady RP w Kiszyniowie

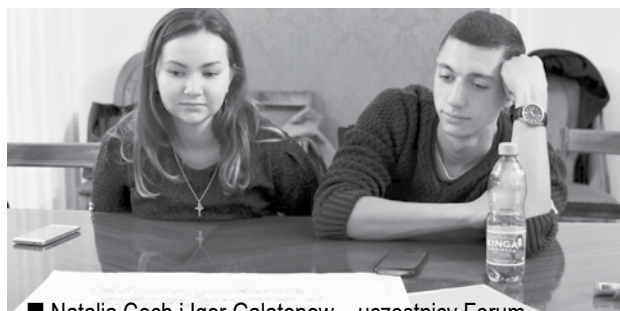

Ambasada
Rzeczypospolitej Polskiej
w Kiszyniowie

PREZENTACJA ORGANIZACJI POLONIJNYCH

Drugi dzień Forum Młodzieży Polonijnej zaczął się pracownice – 35 młodych, aktywnych osób reprezentujących Polaków i Polonię z 15 krajów przedstawiły swoje organizacje – plany działalności, pomysły dedykowane młodzieży i możliwości współpracy.

■ Natalia Cech i Igor Galatonow – uczestnicy Forum

WIZYTA W PAŁACU PREZYDENCKIM

W przededniu Narodowego Święta Niepodległości Sekretarz Stanu Adam Kwiatkowski przyjął w Pałacu Prezydenckim przedstawicieli młodego pokolenia Polonii i Polaków z zagranicy, którzy uczestniczyli w Forum Młodzieży Polonijnej w Warszawie.

Witając gości minister Adam Kwiatkowski podkreślił, że polskie władze przywiązują ogromną wagę do angażowania młodych osób w życie organizacyjne środowisk polonijnych i polskich w świecie. Minister rozmawiał z młodzieżą, zapoznając się z opiniami i wrażeniami z pobytu w Polsce. Dodatkową atrakcją, która zapewne na długo pozostanie w pamięci, było zwiedzanie Pałacu.

„DLA NIEPODLEGŁEJ”

Zwieńczeniem drugiego dnia Forum był udział jego uczestników w koncercie galowym „Dla Niepodległej”. Wydarzenie na PGE Narodowym zainicjowało centralne obchody stulecia odzyskania niepodległości przez Polskę. Na stadionie oprócz ponad 40 tysięcy widzów obecni byli przedstawiciele najwyższych władz państwowych na czele z prezydentem Andrzejem Dudą, marszałkiem Sejmu RP Markiem Kuchcińskim, marszałkiem Senatu RP Stanisławem Karczewskim.

MSZA ZA OJCZYZNĘ W ŚWIĄTYNI OPATRZNOŚCI BOŻEJ

Mszy w intencji ojczyzny w Świątyni Opatrzności Bożej przewodniczył nuncjusz apostolski w Polsce abp Salvatore Pennacchio, a homilię wygłosił prze-

wodniczący Konferencji Episkopatu Polski abp Stanisław Gądecki. Uczestniczyli w niej prezydent Andrzej Duda, marszałkowie Sejmu i Senatu, członkowie rządu, posłowie i senatorowie oraz przybyli wierni i uczestnicy Forum Młodzieży Polonijnej.

ODŚPIEWANIE HYMNU RP

W południe 11 listopada 2018 roku w całej Polsce, a także w wielu miejscach na świecie w ramach akcji „Niepodległa do hymnu” Polacy odśpiewali hymn państwowy. Tak samo było również na placu im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie, gdzie hymnem państwowym o godzinie 12.00 rozpoczęła się Uroczysta Odprawa Wart przy Grobie Nieznanego Żołnierza. Na uroczystości obecni byli także uczestnicy Forum Młodej Polonii

RAUT U PREZYDENTA RP

W niedzielne popołudnie uczestnicy Forum Młodzieży Polonijnej na zaproszenie prezydenta Andrzeja Dudy wzięli udział w rauce z przedstawicielami korpusu dyplomatycznego, członkami rządu, posłami, senatorami, sędziami, dziennikarzami oraz innymi znamienitymi gośćmi. Spotkanie miało miejsce w Arkadach Kubickiego na Zamku Królewskim w Warszawie. Po okolicznościowym przemówieniu prezydent z Agatą Kornhauser-Dudą wzniesli toast za Niepodległą, po czym gości poczęstowano białą-czerwonym tortem. To spotkanie było okazją do nieformalnych rozmów, poznania interesujących osób oraz zdjęć.

Trzy dni wypełnione spotkaniami, uroczystościami, wizytami edukacyjnymi związanymi ze 100-leciem Odzyskania przez Polskę Niepodległości to duży ładunek emocjonalny i inspiracja do przyszłej aktywności na rzecz Polaków żyjących za granicą.

Dzięki programowi Forum, prowadzonym rozmowom, młodzi ludzie uzyskali pewność, że ich aktywność jest potrzebna zarówno Ojczyźnie jak i środowiskom, w których żyją.

na podstawie:
<http://www.wspolnotapolska.org.pl>

– Biorąc udział w tych wszystkich wydarzeniach patriotycznych, związanych z 100. rocznicą odzyskania niepodległości, jestem dumna z bycia Polką. A po rozmowach z młodzieżą z innych państw, która brała udział w I Forum Młodzieży Polonijnej, wracam z nowymi siłami i motywacją do działań na rzecz Polonii.

Natalia Cech

O przeszłości i teraźniejszości stosunków polsko-mołdawskich w 100-lecie niepodległości Polski

Kolejnym, mocnym akcentem obchodów 100-lecia niepodległości Polski w Republice Mołdawii była zorganizowana w dniu 22 października br. w Narodowym Muzeum Historii w Kiszyniowie, Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Stosunki polsko-mołdawskie w stulecie odzyskania niepodległości przez Polskę”. Jej organizatorami byli: Ministerstwo Edukacji, Kultury i Nauki Republiki Mołdawii, Ambasada RP oraz Narodowe Muzeum Historii w Kiszyniowie.

Na pierwszy rzut oka można się zastanawiać, na ile taki mały kraj, jakim jest Republika Mołdawii, może być na tyle związany ze 100-leciem niepodległości Polski i jej współczesnymi problemami, że wzbudził zainteresowanie ponad 50 badaczy z Republiki Mołdawii, Rumunii, Polski, Ukrainy, Izraela, którzy zgłosili się na konferencję. Dla znawców stosunków polsko-mołdawskich i organizatorów spotkania, którego duszą był niewątpliwie ambasador RP Bartłomiej Zdaniuk, wspomagany przez Lilię Zabolotną z Muzeum Narodowego, sprawa była jednak oczywista. Stosunki polsko-mołdawskie to przecież część ogromnej spuścizny kontaktów ludzi i ziem między Wschodem a Zachodem Europy od czasów starożytnych. To także dziedzictwo stosunków Królestwa Polskiego z wielkim Księstwem Mołdawii od średniowiecza

po koniec XVIII wieku, a następnie – problematyka związana z polskim osadnictwem w Besarabii. W I połowie XX wieku relacje między Polską a obszarem Besarabii były ważnym elementem stosunków polsko-rumuńskich, polsko-rosyjskich i polsko-rumuńsko-rosyjskich. Po upadku Związku Sowieckiego i powstaniu niepodległej Republiki Mołdawii zainteresowanie badaczy wzbudzały kwestie narodowościowe (także związane z mołdawskimi Polakami), polityczne i ekonomiczne nie tylko na linii Warszawa-Kiszyniów, ale także w szerszym, ogólnoeuropejskim zakresie. I o tym wszystkim można się było dowiedzieć z prezentowanych podczas konferencji referatów.

Konferencję otworzyli swoimi wystąpieniami okolicznościowymi Elena Postică, zastępca dyrektora Narodowego Muzeum Historii, am-

basador Bartłomiej Zdaniuk, minister edukacji, kultury i nauki Monica Babuc, koordynator Victor Țivircun z Akademii Nauk RM oraz Lilia Zabolotna z Muzeum Narodowego.

W pierwszej części spotkania wygłoszono referaty wstępne, które wprowadziły zebranych w tematykę konferencji. Lilia Zabolotna opisała pokrótce problematykę Polaków mołdawskich, Svetlana Cebotari i Violeta Cotilevici z Uniwersytetu Państwowego Mołdawii dzieliły się refleksjami na temat stosunków między obu krajami we współczesnym kontekście geopolitycznym, Kamil Całus z Ośrodka Studiów Wschodnich w Warszawie podzielił się swoimi uwagami na temat miejsca Republiki Mołdawii w polityce zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej. Z kolei Igor Cașu z Uniwersytetu Państwowego mówił o polskich ofiarach terroru komunistycznego ➤

■ Otwarcie Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Stosunki polsko-mołdawskie w stulecie odzyskania niepodległości przez Polskę”.

na obszarach Mołdawii rządzonych przez Sowieców w latach 1924-1940 i 1940-1941.

Kolejne zgłoszone na konferencję referaty zostały przydzielone do sekcji problemowych obejmujących archeologię, historię średniowieczną, nowożytną, sztukę, kulturę i problematykę Kościoła oraz historię współczesną (z politologią). W sekcji pierwszej kilku badaczy (Ana Boldureanu, Costin Croitoru, Svetlana Reabsteva, Andrei Krivenko) zaproponowało ciekawy temat polsko-mołdawskich stosunków monetarnych w dawnych czasach. Ion Tentiuc i Sergiu Musteață z Muzeum Narodowego zgłosili referat o roli twierdzy Soroka w stosunkach polsko-mołdawskich w okresie średniowiecza, a Jerzy Sperka z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach zaprezentował związki kontrowersyjnego w polskiej historiografii księcia Władysława Opolczyka z Mołdawią i Wołoszczyzną. Także z Katowic przybyła Katarzyna Niemczyk z referatem o roli Habsburgów w relacjach polsko-mołdawskich w pierwszym dekadach XVI wieku. Z tematyki, bliskiej emocjonalnie Polakom mołdawskim, można wskazać na podjęcie problemu besarabskiego pomnika hetmana Stanisława Żółkiewskiego przez Władę Mischevcę z kiszyniowskiego Instytutu Historycznego. O trudnych kwestiach rusińsko-ukraińskich w stosunkach polsko-mołdawskich do XIX wieku referat przygotował Władysław Stiepanow z uniwersytetu im. Turgeniewa.

Liczenie była obsadzona także sekcja poświęcona Kulturze, Sztuce i Kościołowi, a więc problematyce ważnej w życiu społeczeństw każdego kraju. Poza tym to właśnie Kościół Katolicki był często ważnym mostem kulturowym między Polską a jej sąsiadami oraz między Polakami za granicą a krajem macierzystym. Tę tematykę zgłosili na konferencję Petru Ciobanu z kiszyniowskiego Episkopatu i Adelaida Chiroșci z Muzeum Narodowego

(chodziło o wyobrażenia Madonny Częstochowskiej w zbiorach muzealnych). Z kolei kilka innych referatów obejmowało tematykę zbiorów muzealnych związanych z Polską i Polakami oraz promocji kultury polskiej w dawnej Besarabii i współczesnej Republice Mołdawii (Oxana Andreev, Anatolie Povestca, Vera Serjant). Nie mogło również zabraknąć przybliżenia problematyki szlachty polskiej i znanych Polaków w dziejach besarabsko-mołdawskich: polityka Feliksa Dutkiewicza, architekta Walentyna Wojciechowskiego, naukowca Tadeusza Malinowskiego. Tę tematykę objęły referaty Iona Varty, Sergiu Bacalova, Any Grițco, Lili Crudu, Mariusa Târță, Eleny Posticy, Very Stavili, Tamary Nesterov. Dodatkowe informacje o problematyce polskiej i stosunkach mołdawsko-polskich w historycznej Mołdawii i Besarabii zgłoszono w referatach sekcji nowożytnej: Victora Țvirucuna (kwestie wojskowe XVII-XVIII w.), Valentina Tomuleța (szlachta polska

w Chocimiu i okolicy na początku XIX w.), Vasile Grigoriță (Polacy wobec kwestii dunajskiej XIX-XX w.), Svetlany Dochini (ślady polskie szkolnictwie żeńskim w Kiszyniowie), Anatolia Leșcu (Powstanie Styczniowe 1863 i Besarabia), Dinu Poștarencu (o organizacji Stowarzyszenie Polskie w 1907), Corneliu Pădureana (problemy polskie w Rumunii po I wojnie światowej), Diany Iașcu (polsko-mołdawskie relacje dynastyczne), Marii Evdokimovej (Polacy w Benderach).

Ważną rolę poznawczą w kontekście obchodów 100-lecia niepodległości Polski i jej relacji z ziemiami mołdawskimi spełniła także sekcja poświęcona dziejom najnowszym i współczesnym. Z historyków Krzysztof Nowak z Uniwersytetu Śląskiego porównał odrodzenie Polski ze zjednoczeniem Rumunii w 1918 r., Henryk Walczak z Uniwer-

sytetu Szczecińskiego mówił o trudnym problemie odszkodowań dla Polaków po reformie rolnej w Rumunii w okresie międzywojennym). Daniel Hrenciuc z Radowiec prezentował temat stosunków polsko-rumuńskich w latach 1918-1921, a okres ten w świetle prasy rumuńskiej naświetlił dodatkowo Anatol Petrencu z Uniwersytetu Państwowego w Kiszyniowie. Dmytro Bondarenko z Odessy zgłosił temat tzw. kordonu sanitarnego w polityce Polski, Rumunii i Finlandii po I wojnie światowej. Marius Târță przybliżył polskie opinie prasowe o Mołdawii sowieckiej w latach 1987-1989. Jakub Ber z Narodowego Instytutu Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą omówił działalność Konsulatu RP w Kiszyniowie w latach 1919-1940. Tematykę Polaków w Mołdawii w XX wieku zgłosił Oleg Gałuszenko z Kiszyniowa.

Pewnym zaskoczeniem może być uczestnicząca w obradach sekcji „najnowszej” tak znaczna liczba politologów, zwłaszcza z Polski,

zajmujących się współczesnymi problemami Republiki Mołdawii i współczesnych stosunków polsko-mołdawskich. Wydaje się jednak, że nie można się temu dziwić. Skomplikowana, a przez to interesująca wielowymiarowa mołdawska teraźniejszość społeczna, polityczna, kulturowa i gospodarcza wzbudza znaczne zainteresowanie także w Polsce i wśród Polaków, którzy zawsze temu krajowi i jego mieszkańcom dobrze życzyli i nadal dobrze życzą. Tym bardziej, że Polska i Polacy zawsze byli i są w Mołdawii poważani i lubiani. Uczestniczący w konferencji polscy politolodzy przedstawiali kwestie pomocy rozwojowej Polski dla Republiki Mołdawii, stosunku Polski do problematyki Naddniestrza, także w szerszym międzynarodowym aspekcie (Marcin Kosienkowski, Piotr Oleksy), dotacji unijnych dla Mołdawii (Małgorzata Sikora-Gaca), traktatów dwustronnych w stosunkach polsko-mołdawskich (Robert Rajczyk), współpracy polsko-mołdaw-

skiej w latach 1992-2018 (Łukasz Lewkowicz). Pochodząca z mołdawskiej Styrczy Karolina Kotulewicz-Wisińska z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie omówiła przebieg współpracy Polski i Republiki Mołdawii w ramach programu „Partnerstwo Wschodnie”. Z kolei Rodica Svetlicinai i Tatiana Turco z Uniwersytetu Państwowego w Kiszyniowie omówiły współczesną politykę narodowościową Mołdawii, także w odniesieniu do Polaków.

Zainteresowanie konferencją z pewnością przeszło oczekiwania jej organizatorów, co świadczyć może jedynie pozytywnie o stosunku społeczeństw obu krajów do przeszłości i teraźniejszości wzajemnych i jakże bliskich relacji, które – jak udowodnili referenci – rozwijają się nie tylko przez ostatnie 100 lat od czasu odrodzenia niepodległego państwa polskiego, ale są także mocno zakorzenione w znacznie wcześniejszych epokach.

Krzysztof Nowak, Katowice

Uczestnicy Konferencji Naukowej w Kiszyniowie

WYSTAWA LITERATURY POLSKIEJ

W ramach obchodów stulecia odzyskania niepodległości przez Polskę, 22 października 2018 roku w holu Biblioteki Narodowej w Kiszyniowie odbyło się otwarcie ekspozycji poświęconej literaturze polskiej.

Na wystawie zaprezentowano ponad 200 książek i albumów ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Kiszyniowie, w tym takie wydawnictwa polonijne jak „Wspomnienia rodzinne” – relacje Polaków, mieszkających w Mołdawii oraz poszczególne egzemplarze miesięcznika „Jutrzenka”.

Obecny na otwarciu wystawy Ambasador RP Bartłomiej Zdaniuk podziękował organizatorom za przygotowanie ekspozycji, podkreślając, że Republikę Mołdawii i Polskę łączą bardzo dobre stosunki.

Organizator ekspozycji:
Biblioteka Narodowa w Kiszyniowie we współpracy z Ambasadą RP w Mołdawii

O OJCU POLSKIEJ NIEPODLEGŁOŚCI W KISZYNIEWIE

Wernisaż ekspozycji pt. „Józef Piłsudski – mąż stanu Polski i Europy”, opracowanej przez Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku i przygotowanej w wersji rumuńskiej przez Instytut Polski w Bukareszcie, odbył się w środę 7 listopada 2018 roku o godzinie 15.00 w Narodowym Muzeum Historii w Kiszyniowie.

Ekspozycja poświęcona Józefowi Piłsudskiemu jest prezentowana w Moldawii przez Instytut Polski z Bukaresztu, a jej wernisaż został zorganizowany we współpracy z Ambasadą RP w Republice Moldawii. Wystawa prezentuje postać Marszałka przez pryzmat uniwersalnych wartości, jego starania o zapewnienie bezpieczeństwa w Europie i prawa do samostanowienia narodów, walkę o prawa socjalne. Ekspozycja została podzielona na cztery części: przewodnik ku niepodległości, architekt bezpieczeństwa, budowniczego nowoczesnego państwa oraz związku Józefa Piłsudskiego z Rumunią.

Otwierając ekspozycję, Ambasador RP Bartłomiej Zdaniuk podkreślał zasługi Józefa Piłsudskiego w budowaniu państwa polskiego. Z kolei Dyrektor Insty-

tutu Polskiego w Bukareszcie, Agnieszka Skierska zaznaczyła, że Józef Piłsudski jest symbolem wolności Polski. Podziękowała administracji muzealnej za organizację tej wystawy w przeddzień Święta Narodowego Polski.

W historii Polski XX wieku nie ma postaci bardziej znanej niż Marszałek Józef Piłsudski (1867-1935). Słynny dowódca stał się symbolem odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 roku. Wówczas – po 123 latach zaborów, czyli podziału ziem polskich między Rosję, Prusy i Austrię, które rozgrabiły je trzykrotnie i próbowały pozbawić Polaków nie tylko ich ojczyzny, ale także języka, tradycji i kultury – kraj powrócił na mapy świata.

Marszałek, bohater prezentowanej w Kiszyniowie wystawy pt. „Józef Piłsudski – mąż stanu

Polski i Europy”, miał również decydujący wpływ na kształt Polski po I wojnie światowej. Cieszący się dużym uznaniem międzynarodowym przywódca stanął na czele odrodzonego państwa polskiego, stworzył jego armię i demokratyczne podstawy (np. w listopadzie 1918 roku przyznał kobietom prawo głosu w wyborach). Później rządził twardą ręką, nie raz wzbudzając kontrowersje, ale też podziw nawet wśród swoich przeciwników.

Ekspozycję można było oglądać w Narodowym Muzeum Historii w Kiszyniowie do 30 listopada 2018 roku.

na podstawie
www.culturapoloneza.ro
fot.: www.moldpres.md

■ Ambasador RP Bartłomiej Zdaniuk wraz z Dyrektorem Instytutu Polskiego w Bukareszcie Agnieszka Skierską otworzył w Narodowym Muzeum Historii Moldawii wystawę „Józef Piłsudski - mąż stanu Polski i Europy”

CHIȘINĂU: DESPRE PĂRINTELE INDEPENDENȚEI POLONEZE

Pe data de 7 noiembrie 2018, la ora 15.00, la Muzeul Național de Istorie a Moldovei din Chișinău, a avut loc vernisajul expoziției „Józef Piłsudski – om de stat al Poloniei și al Europei”. Expoziția a fost realizată de Muzeul „Józef Piłsudski” din Sulejówek și pregătită în versiunea română de Institutul Polonez din București.

Expoziția dedicată lui Józef Piłsudski a ajuns la Chișinău datorită Institutului Polonez din București, iar inaugurarea acesteia a fost organizată în colaborare cu Ambasada Republicii Polone în Republica Moldova.

Personalitatea mareșalului polonez este prezentată prin prisma valorilor universale pe care le-a promovat, prin eforturile sale de a asigura securitatea în Europa și dreptul la autodeterminare al națiunilor, prin lupta pentru drepturile sociale. Expoziția se constituie din patru compartimente: Tata al independenței, Arhitect al securității, Constructor al statului modern, Relația lui Józef Piłsudski cu România.

Prezent la vernisaj, Ambasadorul Poloniei în R. Moldova, Bartłomiej Zdaniuk, a subliniat contribuția lui Józef Piłsudski la edificarea statalității polone. „Prin contribuția sa, noi am reușit să edificăm un stat viabil. Celebrazăm Centenarul

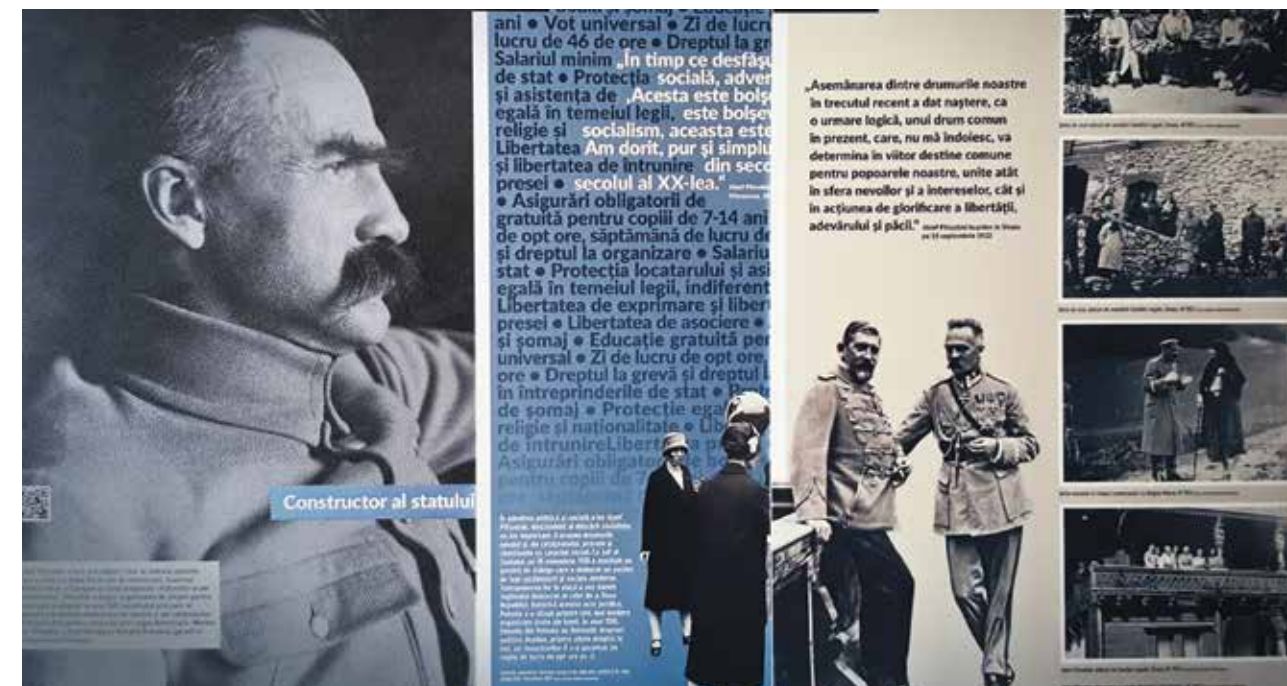
redobândirii Independenței Poloniei cu dorința de a fi un stat liber și modern”, a accentuat Bartłomiej Zdaniuk. La rândul său, directorul Institutului Polonez din București, Agnieszka Skierska, a reiterat că Józef Piłsudski este un simbol al libertății Poloniei. Ea a mulțumit administrației muzeului pentru găzduirea acestei expoziții în ajunul Zilei Naționale a Poloniei.

În istoria Poloniei secolului al XX-lea nu există o personalitate mai importantă decât mareșalul Józef Piłsudski (1867-1935). Renumitul comandant a devenit simbolul redobândirii independenței de către Polonia în anul 1918, atunci când, după 123 de ani de anexări, de împărțiri ale teritoriilor poloneze între Rusia, Prusia și Austria, care le-au acaparat de trei ori și au încercat să-i priveze pe polonezi nu doar de patria lor, ci și de limba, tradițiile și cultura lor – țara a revenit pe harta lumii.

Mareșalul, eroul expoziției prezentate la Chișinău sub titlul „Józef Piłsudski – om de stat al Poloniei și al Europei”, a avut, de asemenea, un rol decisiv asupra configurației Poloniei după Primul Război Mondial. Bucurându-se de o deosebită apreciere pe plan internațional, conducătorul s-a aflat în fruntea statului polonez renăscut, a înființat armata și a creat bazele democratice ale acestuia (de exemplu, în noiembrie 1918 a recunoscut femeilor dreptul la vot). Ulterior a guvernat cu o mână de fier, trezind nu o dată controverse, dar și admirație – chiar și printre adversarii săi.

Expoziția a putut fi vizitată la Muzeul Național de Istorie a Moldovei din Chișinău până la 30 noiembrie 2018.

după www.culturapoloneza.ro
fot.: www.moldpres.md

JÓZEF PIŁSUDSKI

1867–1935

Przywódca ruchu niepodległościowego, polityk, marszałek Polski

Józef Piłsudski wywodził się z rodu szlacheckiego osiadłego na Wileńszczyźnie co najmniej od XVII w. W młodości został wmieszany w próbę zamachu na cara Aleksandra III i zesłany na Syberię (1887). Po powrocie w 1892 r. wstąpił do Polskiej Partii Socjalistycznej i wkrótce stał się jednym z jej przywódców. Redagował i drukował „Robotnika”, prasowy organ partii.

Zainicjował stworzenie Związku Walki Czynnej i organizacji strzeleckich przed I wojną światową, a po jej wybuchu – Legionów Polskich. W 1914 r. na czele Pierwszej Kompanii Kadrowej wkroczył do Królestwa Polskiego i wziął udział w Walce z Rosjanami. W tym samym roku utworzył Polską Organizację Wojskową. Dowodził I Brygadą Legionów.

22 lipca 1917 r. został aresztowany, a następnie osadzony w twierdzy w Magdeburgu. Po klęsce Niemiec i Austro-Węgier 10 listopada 1918 r. został zwolniony z internowania w Magdeburgu i wrócił do Warszawy. 14 listopada Rada Regencyjna przekazała Piłsudskiemu władzę polityczną; objął funkcję Naczelnika. 16 listopada wysłał do światowych przywódców telegram notyfikujący powstanie państwa polskiego. W listopadzie 1918 r. jako Naczelnik Państwa rozpoczął proces odbudowy państwowości polskiej oraz Wojska Polskiego. W 1920 r. dowodził podczas wojny z bolszewicką Rosją. W tym samym roku został mianowany marszałkiem Polski. W 1923 r., kilka miesięcy po zabójstwie prezydenta Gabriela Narutowicza, Piłsudski zrezygnował ze wszystkich sprawowanych funkcji i udał się „na emigrację” do Sulejówka.

Pogarszająca się sytuacja polityczna kraju oraz kolejne upadające rządy sprawiły, że zdecydował się wrócić do czynnego uprawiania polityki. Marszałek Piłsudski i jego zwolennicy uważali, że w Polsce należy przeprowadzić sanację, czyli uzdrowić sytuację w państwie. W maju 1926 r. przejął władzę w drodze zbrojnego przewrotu. W latach 1926–1935 zajmował stanowiska generalnego inspektora sił zbrojnych, ministra spraw wojskowych oraz dwukrotnie premiera.

Józef Piłsudski rządził Polską dziewięć lat i doprowadził do tego, że stała się ona liczącym się państwem w Europie. Kiedy zmarł, żegnało go zjednoczone w żałobie wielonarodowe społeczeństwo II Rzeczypospolitej.

„DAŁ POLSCE WOLNOŚĆ, GRANICE, MOC I SZACUNEK”.

Te słowa, wypowiedziane przez prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego w dniu pogrzebu Józefa Piłsudskiego, znakomicie charakteryzują rolę Marszałka w dziejach Polski.

z materiałów promocyjnych IPN

A MOŻE MIĘDZYMORZE?

(Chwila zadumy pod pomnikiem Marszałka Piłsudskiego w Kiszyniowie)

Józef Piłsudski był w Kiszyniowie tylko raz – w kwietniu 1932 roku. Jego wizyta nie zapisała się niczym szczególnym w dziejach miasta. Jednakże Marszałkowi postawiono w stolicy Mołdawii pomnik, na którego cokole widnieje napis „Przyjaciel Besarabii”.

Monument odsłonięto 20 listopada 2014 roku. Na ceremonii byli obecni prezydenci Polski, Ukrainy i Mołdawii. Wszyscy trzej wyrazili przekonanie, że Józef Piłsudski zrobił lub starał się zrobić wiele dla wolności i przyjaźni ich narodów.

Nicolae Timofti, ówczesny lider Mołdawii, nazwał popiersie polskiego polityka: „hołdem dla człowieka, który dowiódł, że wolność i niepodległość to wartości, za które warto walczyć do końca”. Te piękne słowa w istocie podsumowują część osiągnięć Józefa Piłsudskiego, twórcy niepodległej II Rzeczypospolitej. Niemniej, przemówienia i spotkania głów państw należą już do przeszłości, a pomnik pozostał.

Niektórzy kiszyniowianie zastanawiali się nad tym, czy wpisanie popiersia Marszałka w obraz miasta ma w ogóle uzasadnienie. Przywódca II Rzeczypospolitej wszak rzadziej bywał w Kiszyniowie, niż Jurij Gagarin. A Gagarinowi pomnika nie postawiono.

Symbolika i kontekst upamiętnienia Piłsudskiego są jednak dużo szersze, niż się mieszkańcom stolicy wydaje.

Józef Piłsudski zasłynął nie tylko jako rzecznik polskiej niepodległości, ale także jako polityk nie uznający kompromisów i hołdujący idei pragmatyzmu. W epoce międzywojennej, gdy

tak wiele było do stracenia i zyskania, przywództwo Piłsudskiego stanowiło prawdopodobnie najlepszą alternatywę dla Polski i Polaków. Marszałek przypisywał Rzeczypospolitej główną rolę w dziele zatrzymania ekspansji państw o imperialistycznych aspiracjach – przede wszystkim sowieckiej Rosji.

W geopolityce Piłsudskiego Polska miała pełnić misję centrum Międzymorza – sojuszu państw Europy Wschodniej, ligi gospodarczej i militarnej. Marszałek nawiązywał tym samym do okresu świetności kraju – to jest Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Międzymorze miało być w istocie rodzajem federalnego imperium rozciągającego się od Morza Bałtyckiego do Czarnego, włączającego między innymi Czechosłowację, Jugosławię, Ukrainę i Rumunię.

Rumunię, a tym samym – Besarabię. Ta ostatnia w latach rządów Piłsudskiego była krainą zacofaną i niezdolną – w opinii swych władz – do samodzielnego istnienia: w roku 1917 proklamowano istnienie Mołdawskiej Republiki Demokratycznej, która okazała się organizmem targanym wewnętrznymi problemami i zagrożeniem bolszewickiego. W tej sytuacji idea niepodległości Mołdawii została porzucona i w dramatycznych okolicznościach politycznych Besarabia zjednoczyła się z Rumunią. Piłsudski zastał więc obecną Mołdawię w roli części państwa, z którym starał się utrzymywać dobre stosunki.

Tym samym oczywiście nie był w najmniejszym stopniu zainteresowany niepodległością Besarabii, Kiszyniów był dlań jedynie prowincjonalnym centrum

biednego eks-kraju. Największą zaletą, jaką prawdopodobnie Marszałek widział w Besarabii było jej położenie geograficzne.

A jednak Piłsudski ma tu swój pomnik.

Powróćmy do Międzymorza.

Jak wiadomo, Polska międzywojenna graniczyła z zupełnie innymi państwami niż obecna i ówczesna geopolityka wydawała się niezwykle korzystna. Gdyby istotnie udało się zbudować z pomocą sąsiadów trwały sojusz („pod polskim przewodem”), pojawiłaby się możliwość nie tylko zatrzymania ekspansji ideologii i terytorialnych zakusów bolszewickiej Rosji, ale również nazistowskich Niemiec. Międzymorze teoretycznie mogłoby przeciwstawić Hitlerowi jedenastomilionową armię, a więc – nieomal czterokrotnie przewyższającą liczebnie Wehrmacht. Gdyby więc marzenie (a jak się okazało – mrzonka) Piłsudskiego o Międzymorzu, gdyby tylko się spełniło, mogłoby zmienić bieg historii.

Istnieje wiele możliwych scenariuszy rozwoju sytuacji politycznej Europy w wypadku klęski zamierzeń Trzeciej Rzeszy. Gdyby Polska i jej sojusznicy zwyciężyli w Kampanii Wrześniowej, gdyby nie doszło do realizacji postanowień paktu Ribbentrop-Mołotow zapewne do dziś istniałaby granica pomiędzy Polską a Besarabią. To jest: volensnolens Rumunia. I nie byłoby prawdopodobnie niepodległej Mołdawii. Nie wydaje się, aby jakkolwiek frakcja polityczna Międzymorza znajdowała celowym utworzenie czy też wskrzeszenie państwa leżącego pomiędzy Ukrainą a Królestwem Rumunii.

Niemniej, pomnik Piłsudskiego zapewne w Kiszyniowie by postawiono. Być może na miejscu, które obecnie zajmuje Stefan Wielki i Święty.

Lecz nie byłoby „Jutrzenki”, Pisma Polaków w Republice Mołdawii.

Niezależnie od meandrow alternatywnej historii, Marszałek Piłsudski, w całej swej działalności politycznej hołdujący zasadzie „wolność za wszelką cenę” z pewnością zasługuje na upamiętnienie w Kiszyniowie. Mołdawska droga do niepodległości była w rzeczy samej długa i burzliwa, pełna niepowodzeń, politycznych przewrotów i niepokojów. Marszałek i jego nieprzejednana postawa mogą stanowić dla Mołdawian przykład, a idea Międzymorza do dziś ma rację bytu.

Z drugiej jednak strony nazywanie Piłsudskiego „Przyjacielem Besarabii” nie wydaje się do końca uzasadnionym. Marszałek, powtórzmy raz jeszcze, widział tę część Europy jedynie jako część Rumunii, element swej pragmatycznej idei politycznej.

Józef Piłsudski patrzący na nas z cokołu powinien być interpretowany obecnie w kontekście politycznych aspiracji rządu Mołdawii i polskiego do nich stosunku. Republika Mołdawii od pewnego czasu stara się konsekwentnie trzymać prozachodniego kursu, stać się częścią Unii Europejskiej, uniezależnić się od ekonomicznych i politycznych wpływów Rosji. Innymi słowy – przyświecają jej, słusznie czy też nie, idee podobne do tych, które zrodziły koncepcję Międzymorza. Podobnie patrzy w przyszłość Ukraina. Polska polityka zagraniczna również (na dobre czy na złe), wydaje się zmierzać w tym kierunku. Czy Międzymorze, w jakimś kształcie, stanie się kiedyś rzeczywistością? Przyszłość pokaże.

Sławomir Pietrzak

Pomnik Marszałka Piłsudskiego w Kiszyniowie / fot. Mirosław Horyn

„MAZUREK DĄBROWSKIEGO” BEZ GRANIC

W trakcie obchodów 100-lecia odzyskania niepodległości Polacy mieli możliwość wziąć udział w narodowym śpiewaniu „Mazurek Dąbrowskiego”. Akcja rozpoczęła się 11 listopada, dokładnie o godzinie 12.00. W ramach tego wydarzenia Polacy na całym świecie wspólnie zaśpiewali hymn narodowy. Oto relacja z Tyraspolu, gdzie członkowie Towarzystwa Polskiej Kultury „Jasna Góra” dołączyli się do Akcji „Niepodległa do hymnu”.

11 listopada w samo południe „Mazurek Dąbrowskiego” był wykonany podczas oficjalnych uroczystości państwowych i podczas niewielkich uroczystości lokalnych w kraju i za granicą. Hymn wyemitowały stacje radiowe.

Jak żyć z dala od ojczyzny, od ojczystej ziemi, na której urodzili się przodkowie, ziemi, która pachnie Polską, gdzie wiatr szepcze miłe słowa, a niebo ma niesamowicie niebieski kolor? Odpowiedź na to pytanie dobrze znają Polacy mieszkający w Naddniestrzu.

Nie jest przeszkodą dzieląca nas od Polski odległość, bo Polska nie zapomina o swoich synach i córkach. Jest z nami w chwilach dobrych i złych. Cieszy się naszym szczęściem. Wspiera, w zdarzających się każdemu, trudnych chwilach. Polska jest z nami zawsze.

My także kochamy Polskę. Darzymy ogromną miłością tę ziemię mocno doświadczoną przez historię, kraj, który 100 lat temu odzyskał niepodległość.

Dlatego 11 listopada 2018 roku członkowie Towarzystwa Polskiej Kultury „Jasna Góra” w Tyraspolu zgromadzili się w Centrum Polonijnym, aby wraz z całym polskim narodem wziąć udział w uroczystym,

świętecznym śpiewaniu hymnu Polski.

Śpiewaliśmy „Mazurek Dąbrowskiego” wraz z Prezydentem Polski, ze wszystkimi Polakami rozproszonymi po całym świecie. Śpiewały dzieci i dorośli, ludzie starsi i młodzież. Wszyscy śpiewaliśmy z całego serca, a łzy wzruszenia płynęły nam z oczu.

Towarzyszyło nam uczucie ogromnej jedności, miłości i wiary w szczęśliwą przyszłość. Wszyscy czuliśmy się jednym organizmem, który niczego się nie boi, który jest przekonany, że matka-Polska zapewni swoim dzieciom dobrą przyszłość.

Minęło pierwsze stulecie. Rozpoczęło się nowe odliczanie czasu, czasu, w którym będą żyły nasze dzieci. Wierzmy, że Polska zrobi wszystko, aby następnym pokoleniom żyło się lepiej.

Życzymy ci szczęścia, nasza ojczysta ziemo – Polsko!

Alicja Kohanowa, Tyraspol

II LISTOPADA:

KISZYNIÓW, 11 listopada 2018 r.
Uroczystości w Dniu Narodowego
Święta Niepodległości Polski

Złożenie kwiatów
pod popiersiem Marszałka
Józefa Piłsudskiego

Uroczystości z ceremoniałem wojskowym
i udziałem mediów, przedstawicieli Polonii,
korpusu dyplomatycznego i armii państw sojuszników

fot.: Lew Bondarenko

JAK ŚWIĘTUJE MOŁDAWSKA POLONIA?

Polacy w Mołdawii bardzo uroczystie obchodzą Dzień Niepodległości Polski.

◀ W tym roku obchody Narodowego Święta Niepodległości Polski 11 listopada w Kiszyniowie rozpoczęła Msza św. za Ojczyznę w Katedrze pw. Opatrzności Bożej. Następnie – co jest już tradycją polskiej społeczności – wszyscy zebrali się przy pomniku Naczelnika Państwa i pierwszego Marszałka Polski, Marszałka Józefa Piłsudskiego, gdzie złożyli kwiaty.

W każdym z ośrodków polonijnych w Mołdawii odbyły się uroczystości z okazji 100. rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę. Oto fotorelacja z dwóch naddniestrzańskich miejscowości oraz ze stolicy Mołdawii – Kiszyniowa. ▼

**SŁOBODA-RASZKÓW. Lekcja
o historii Polski w wiejskiej szkole**

**RYBNICA. Spektakl okolicznościowy
przygotowany przez
Stowarzyszenie „Polonia”**

**KISZYNIÓW. Akademia z okazji setnej rocznicy odzyskania niepodległości
w polskim oddziale przedszkola nr 89 w kiszyniowskiej dzielnicy Botanica**

niepodległa
1918-2018

Ważnym akcentem gry intelektualnej „Logika”, przeprowadzonej 14 listopada 2018 r. przez Stowarzyszenie Gier Umysłowych Republiki Mołdawii, była runda dotycząca setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.

Quiz o Polsce w Republice Mołdawii

Intelektualna gra „Logika” organizowana jest w Mołdawii już od ponad 10 lat. Jedenasty sezon rozgrywek tego konkursu został przeprowadzony jesienią w największych miastach kraju: Kiszyniowie, Komracie, Tyraspolu i Bielcach.

Polską rundę zorganizowano z inicjatywy kiszyniowskiej organizacji Liga Polskich Kobiet przy wsparciu Ambasady RP w Republice Mołdawii. Organizatorzy turnieju włączyli również po jednym

pytaniu dotyczącym Polski do pozostałych części konkursu.

W tegorocznej edycji wzięło udział ponad 300 uczestników reprezentujących 52 drużyny. W Kiszyniowie w konkursie startowało ponad 180 osób z 31 drużyn. Tutaj „polską” rundę wygrał doświadczony zespół „451”. W Tyraspolu we współzawodnictwie wzięło udział 9 ekip (ponad 50 graczy), a zwycięzcami zostali członkowie grupy „Interna”. Spośród bieleckich 8 drużyn (50 graczy)

triumfowała ekipa „Bielce-City”. A w Komracie, gdzie rywalizowały 4 drużyny (25 graczy), najlepszymi znawcami Polski okazał się zespół „Niedźwiedzie na rowerze”. Gratulujemy wszystkim zwycięzcom!

Dziękujemy Ambasadzie RP, która ufundowała piękne prezenty dla najlepszych znawców Polski!

Tamara Ababii,
Liga Polskich Kobiet

tłum. na j. polski Lucyna Otwinowska

Lekcje historii Polski w Bielcach

O najważniejszych wydarzeniach z historii Polski można było dowiedzieć się z wykładów, które zostały wygłoszone w listopadzie br. dla uczniów Liceum Nr 3 w Bielcach. Cykl lekcji odczytał miłośnik historii Polski i Mołdawii, członek Uniwersytetu Trzeciego Wieku Pan Witalij Majewski.

Była to inicjatywa przygotowana przez UTW w Bielcach z okazji obchodów stulecia niepodległości Polski. W Liceum Nr 3 od roku język polski jest wykładany jako fakultatywny. Administracja szkoły stwarza warunki, aby uczniowie zapoznali się również z historią Polski i bogactwem dziedzictwa kulturowego polskiego narodu.

Larysa Ivasina, kierownik UTW w Bielcach

Irina Kuzniecowa

Historia moich przodków Machnowieckich-Lewandowskich

Na setną rocznicę narodzin
mojego dziadka, Efima Machnowieckiego

Jako dziecko we wszystkie wolne dni budziłam się z uśmiechem na twarzy. W soboty, niedziele i święta wraz z mamą nie raz przeprawialiśmy się promem lub na kutrze z mołdawskiego miasta Soroki do ukraińskiej wioski Cekinowka, leżącej na przeciwległym brzegu Dniestru, aby odwiedzić babcię Nastkę, ciocię mamy ze strony ojca.

Była to najbardziej niezwykła babcia na świecie. W jej przytulnym domku zawsze unosił się zapach kwiatów i leczniczych ziół. Ściany były ozdobione fotografiami krewnych, a na nas zawsze czekał odświeżony nakryty stół z różnymi daniami, tak samo smacznymi, jak u babci Niny, matki mojej mamy.

Babcia Nastka przyjmowała nas zawsze w czystutkiej podomce i fartuszkach z falbankami. Początkowo dziwił mnie jej sposób mówienia, z licznymi niezrozumiałymi wyrażeniami, mocno odróżniający się od języka innych mieszkańców wsi. Gdy raz, nie rozumiejąc kilku słów, zapytałam o nie babcię, wyjaśniła, że pochodzą z języka polskiego, którym posługiwali się jej rodzice.

Jej odpowiedź nie zdziwiła mnie bardzo, w końcu mama już mi opowiadała, że mój dziadek, Efim Machnowiecki był Polakiem. Zmarł jeszcze przed moim narodzeniem, więc pomyślałam, że o moich polskich korzeniach zdołam dowiedzieć się czegoś tylko od babci Nastki. Gdy poprosiłam ją o opowieść, powiedziała, że babcia Nina także nie mało o tym wie, ponieważ przeżyła w ich rodzinie wiele lat i wiele nauczyła się od swojej teściowej. Mama matki jej męża, Klaudia Lewandowska, moja prababcia, także była polskiego pochodzenia.

„Niech Nina ci wszystko opowie o swojej wielkiej miłości do mojego brata i wytłumaczy, dlaczego we wsi ciągle jeszcze nazywają ją mazurską żołnierką” – dodała babcia Nastka.

I tak przyszła kolejka babci Niny, by wspomnieć historię naszego rodu. Poznała ona mojego dziadka, Efima, gdy skończyła 16 lat. Rodzina Efima była bogata. Jego matka i ojciec byli Polakami z Mazur*, ich przodkowie, pochodzący z Księstwa Mazowieckiego otrzymali za zasługi wojenne ziemie w Województwie Bractawskim i zostali ich gospodarzami. Nazwisko „Machnowieccy” to zniekształcone na ukraiński sposób „Mazowieccy”.

Matka Efima, Natalia Machnowiecka, z domu Lewandowska i mama mojej babci Niny – Klaudia Lewandowska były dalekimi krewniaczkami, dlatego też Machnowieccy pobłogosławili związek Efima i Niny, choć pochodziła ona z biednej i wielodzietnej rodziny. Zresztą, popularne w Polsce nazwisko „Lewandowski”, pochodzi od słowa „lewand”, które w w dialekcie pruskim języka niemieckiego oznacza „płótno malarskie”. Ród Lewandowskich figurował w spisie rodzin ziemiańskich Guberni Podolskiej.

Zadziwiające, że pożeniły się i zjednoczyły rodziny o bardzo podobnym pochodzeniu. Dlaczego było to dla nich ważne? Może wierzyły w siłę korzeni rodu? Żona młodszego brata dziadka Efima, Filipa Machnowieckiego, Zinaida Lewandowska, córka najbogatszego ziemianina w Cekinowce, była daleką kuzynką męża. Wydaje mi się, że chroniąc swój ród, moi pradziadkowie starali się zachować nie tyle majątek materialny, co rodzinę wartości i wiarę przodków.

Babcia Nina wspominała, jak po raz pierwszy ujrzała w domu swej teściowej białą, wykrochmaloną pościel – w jej domu spano na słomie. Ponadto w jej nowym domu wszędzie czuć było piękny aromat – Natalia Machnowiecka kładła pod chodniki pachnące zioła. Młoda synowa nauczyła się od mamy męża nie tylko użycia leczniczych ziół, ale i gotowania, szczególnie świątecznych dań. Nigdy nie zapomnę smaku kutii ➤

* Mazurzy – mieszkańcy południowych Prus Wschodnich, potomkowie polskich osadników z Mazowsza (przeważnie chłopów, ale także szlachty), którzy w kilku falach osadnictwa zasiedlili południową i częściowo wschodnią część Prus Książęcych. Po Trzecim Rozbiorze Polski, w roku 1795, Mazowsze stało się terytorium pruskim. W roku 1807 Napoleon odłączył je od Królestwa Prus, i przyłączył do Księstwa Warszawskiego, a w 1814 Mazury stały się częścią Królestwa Kongresowego. Obecnie w Polsce mieszka około 5000 mazurów, niektórzy jako część mniejszości niemieckiej.

■ Lektor UTW w Bielcach Pan Witalij Majewski opowiada o wybitnych Polakach

z przetartego maku, pszenicy i miodu, a także ła-
mańców – chrupiących domowych ciasteczek,
pięknie serwowanych na półmiskach ze słodkim
ryżem z orzechami, miodem i rodzynkami.

Przed Bożym Narodzeniem dom Machno-
wieckich-Lewandowskich dekorowano gałąz-
kami drzew iglastych, wiązkami siana lub słomy –
mającymi przypominać o stajence, miejscu na-
rodzenia Jezusa Chrystusa. Cała rodzina była
wierząca. I choć w guberni do czasów rewo-
lucji główną religią było prawosławie, mojemu
pradziadkowi Mikołajowi Machnowieckiemu
jako bogatemu ziemianinowi pozwolono zbudować
kościół na brzegu Dniestru. Jakis czas póź-
niej zniszczyła go powódź i rodzina już nie była
w stanie go odbudować, ponieważ zaczęło się
panowanie władzy sowieckiej – czasy ateizmu
i niewiary.

Babcia Nina wspominała, że rodzice jej
męża nie przestawali skrycie się modlić. Gdy
chrzczono moją mamę, nauczono ją żegnać się
z lewej na prawo i kierować modlitwy do Jezusa
Chrystusa i Dziewicy Maryi.

Modlitwy bliskich pomogły przeżyć mojemu
dziadkowi Efimowi na frontach II wojny świato-
wej. Na Węgrzech w 1945 roku, ciężko raniono go
w nogę. Efim stanowczo sprzeciwił się jej ampu-
tacji. Wypisano go ze szpitala z gangreną i, zakła-

dając, że i tak nie przeżyje, wysłano do domu in-
formację o jego śmierci. Otrzymałszy ją, babcia
nie uwierzyła w śmierć ukochanego męża. A on
dał radę dotrzeć do domu, zwyciężywszy choro-
bę, głód i niebezpieczeństwa. Zwyciężył śmierć!
Wszystko to dzięki Bożej pomocy, miłości i modli-
twom zanoszonym przez całą rodzinę.

Pragnę pójść śladem swoich krewnych,
zachowywać narodowe tradycje i nie tracić
swych korzeni. Wiąż z Bogiem i swoim rodem –
głównie to czyni nas wszystkich szczęśliwymi.
A nasi przodkowie zawsze będą żyli w pamięci
przyszłych pokoleń. Chciałabym nisko pokłonić
się moim dziadkom i babciom Machnowieckim-
Lewandowskim i podziękować im za bogate
duchowe dziedzictwo. Jestem z nich dumna
i zawsze będę pamiętać, kim jestem, skąd się
wywodzę i gdzie znajdują się moje korzenie.

Mój pradziadek Mikołaj Machnowiecki opo-
wiedział swojej wnuczce Oldze (mojej mamie)
o trudnym historycznym przeznaczeniu Polaków,
którzy zmuszeni byli opuszczać ojczyznę z powo-
du rozbiorów. Pradziadka bolało serce, zawsze
śledził losy swego macierzystego kraju. Opowia-
dał także, jak cieszył się w roku 1918, gdy Pol-
ska odzyskała niepodległość. Rok ten przyniósł
mu dwa powody do szczęścia – narodziny syna,
Efima i niepodległość ojczyzny. ■

■ Efim Machnowiecki z kuzynem i kuzynką Lewandowskimi, 1942 r.

■ Efim Machnowiecki z córką Olgą (moją mamą), 1946 r.

W gościach u naddniestrzańskich Polaków

Na początku października przedstawicielki warszawskiej Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie”:
wiceprezes Fundacji, koordynator ds. wsparcia charytatywnego i socjalnego Joanna Zajac
i koordynator Wschodniego Funduszu Dobroczynności (WFD) Katarzyna Jóźwiak odwiedziły trzy filie
Towarzystwa Polskiej Kultury „Jasna Góra” – w Tyraspolu, Raszkwie i Słobodzie-Raszkw.

Każdego wolnego dnia Cen-
trum Polskiej Kultury „Jasna Góra”
w Tyraspolu gości dzieci i młodzież.
Odbývają się tu lekcje języka, wy-
kłady o tradycjach i obyczajach na-
rodu polskiego, zajęcia grup pieśni
i tańca. Właśnie w takiej, nasyczonej
kreatywności atmosferze odbyło
się spotkanie aktywistów Centrum
z gośćmi z Polski – przedstawi-
cielami warszawskiej Fundacji
„Pomoc Polakom na Wschodzie”,
którym towarzyszył Honorowy
Członek „Jasnej Góry” Marek Pan-
tuła z Przemyśla.

W bieżącym roku Polonia całe-
go świata świętują stulecie Niepod-
ległości Ojczyzny. W celebracji ju-
billeuszu uczestniczą także Polacy
mieszkający w Naddniestrzu. Spe-
cjalnie na tę okazję nauczyciel ję-
zyka polskiego, Henryk Przywrzej,
przygotował wraz z dziećmi lekcję
otwartą, podczas której recytowa-
no patriotyczne wiersze i śpiewa-
no pieśni. Przyjemnie zaskoczyła
gości także nauczycielka języka
angielskiego, Olga Doronina, któ-
ra wraz ze swą grupą przedstawiła
informacje o Polsce po angielsku.

Nie tylko dzieci, ale i młodzież,
uczęszczająca do Centrum, wzię-
ła aktywny udział w świętowaniu,
przedstawiając program artystyczny,
po którego zakończeniu uczest-
nicy spotkania zadawali gościom
ważne pytania na temat nauki
w Polsce, programów pomocy dla
młodzieży.

Pobył w Centrum Polskiej Kul-
tury w Tyraspolu był dla gości bar-
dzo miłym przeżyciem: – Bardzo
się cieszymy ze spotkania i zna-
jomości z wami. Wasz patriotyzm
pozostawi niezatarty ślad w naszej
pamięci. Już kilka lat staramy się
wam pomagać, na tę pomoc mo-
żecie liczyć i w przyszłości” – po-
wiedziała wiceprezes Fundacji, Jo-
anna Zajac.

Goście z Polski odwiedzili
także naddniestrzańską wieś Sło-
boda-Raszkw. Spotkali się tam
z dyrektorem szkoły, Anatolie
Roścą i nauczycielką języka pol-
skiego, Antoniną Pietrasz, którzy
podziękowali gościom za pomoc
okazaną szkole – wystrój Świątlicy
Poliglotów, wymianę ławek, zakup
sprzętu na plac zabaw. Podzielili

się także swoimi problemami –
koniecznością wymiany okien
w szkolnej stołówce. Przedstawicie-
le Fundacji obiecali w tym pomóc.

W Raszkwie delegację przy-
jęto bardzo ciepło i serdecznie.
Członkowie miejscowej filii „Jasnej
Góry” zorganizowali wycieczkę po
pamiątkach polskiego osadnictwa:
katolickim cmentarzu, działającym
wciąż kościele Św. Kajetana. Od-
wiedzono także Dom Polski „Woło-
dyjowski”. Mieszkańcy Raszkowa,
tak jak wszyscy Polacy w Mołdawii,
chronią pamięć o swych korze-
niach i od wieków przekazują du-
cha patriotyzmu potomkom.

– Cieszymy się z waszej wi-
zyty. Wszak to właśnie dzięki po-
mocy Fundacji idziemy wielkimi
krokami naprzód. Nasze Centrum
Polskiej Kultury w Tyraspolu jest
bardzo potrzebne i już niebawem,
15 grudnia, zostanie oficjalnie
otwarte – takimi słowami wyraziła
swą wdzięczność, żegnając jedno-
cześnie gości, Natalia Siniawska,
prezes Towarzystwa Polskiej Kul-
tury „Jasna Góra”.

Tatiana Krajnowa

100 MINUTE CU 10+ LA BIBLIOTECA POLONĂ „A. MICKIEWICZ”

Fluturi în stomac, tremur interior, dar, per total, emoții minunate – cu astfel de senzații am început ziua de 8 noiembrie 2018, când urma să celebrăm cei 11 ani ai bibliotecii. Evenimentul, cu genericul 100 minute cu 10+ la Biblioteca polonă „A. Mickiewicz”, a fost dedicat Centenarului redobândirii independenței Poloniei.

8 listopada 2018 r. w kieszyniowskiej Bibliotece im. Adama Mickiewicza odbyło się wydarzenie, poświęcone 100-leciu odzyskania niepodległości przez Polskę, a zarazem 11-leciu działalności biblioteki. Wśród gości obecni byli Ambasador RP w Republice Mołdawii Bartłomiej Zdaniuk, Attaché Wojskowy RP Radosław Malicki oraz naukowcy, bibliotekarze i sympatycy biblioteki.

To interaktywne wydarzenie zachęciło wszystkich do wzięcia udziału w 100-minutowej *Polskiej przygodzie*: przy wejściu goście otrzymali mapę, która miała ich poprowadzić ścieżką zaproponowaną przez bibliotekarzy. Trasa obejmowała 11 miejsc „turystycznych” (właśnie tyle lat działa biblioteka), m. in.: wystawy fotografii i książek, wirtualną wycieczkę po polskich miastach, warsztat akcesoriów w kolorze biało-czerwonym, interaktywną mapę *Zoom na Polskę*, warsztaty języka polskiego. Specjalnie na tę okazję została przygotowana broszura „100 powodów, żeby się zakochać w Polsce”.

100 de minute. Și zic aventură, deoarece fiecare vizitator, la intrare, a primit o hartă, care trebuia să-i ghideze prin traseul propus de noi, bibliotecarii.

Deoarece biblioteca a împlinit 11 ani, traseul a inclus 11 repere: o *Expoziție fotografică*, o *Expoziție de carte*, un *Tur virtual prin orașele Poloniei*, un *CineDigest ale filmelor poloneze*, un *Workshop de ac-*

20 Ne-am dorit, fie și pentru o zi, să aducem Polonia mai aproape. De la bun început, am mizat pe ceva neordinar, diferit, care să provoace interes chiar din momentul când s-a pășit pragul bibliotecii. Am evitat să umplem sala cu scaune, lăsând mai mult spațiu pentru aventura pregătită.

Interesat de tot ce se desfășoară în bibliotecă, la eveniment a fost prezent și Ambasadorul Poloniei în Republica Moldova, Excelența Sa domnul Bartłomiej Zdaniuk.

De asemenea, ne-au bucurat cu prezența: Radosław Malicki, atașatul militar al Poloniei, împreună cu soția sa; Lilia Zabolotnaia, dr. în istorie, conferențiar cercetător; Oxana Satirovici, Președintele Asociației „Centrul pentru Dezvoltare și Antreprenariat Moldova-Polonia”; Lidia Kulikovski, dr. conf. univ., directorul Departamentului Studii și Cercetări al BM „B.P. Hasdeu”; Angela Chirigiu, președinte al Organizației „Krakowianka”; Tamara Ababii, reprezentanta organizației „Liga femeilor poloneze din Moldova”; colegi bibliotecari din rețeaua BM, din suburbii și, pur și simplu, amici ai bibliotecii.

Acest eveniment interactiv a provocat oaspeții să participe la așa-zisa *aventură poloneză de*

cesorii în alb și roșu, o *Provocare Puzzle*, o *Fotocroazieră*, un *Joc interactiv „Ce? Unde? Când? în Polonia”*, o *Hartă interactivă „Zoom pe Polonia”*, un *Bibliobaner „Ai citit? Recomandă!”* și un *Master class de limba polonă*.

Harta necesita bifarea ei la fiecare punct testat și colectarea unor cuvinte, parte a unei fraze integrale, care, ulterior, să participe la o tombolă, pentru a fi extrasă câștigătoarea. În acest mod, cei prezenți au putut gusta din „meniul” integral pregătit pentru ei.

Unul dintre repere, și anume expoziția de fotografii „Pe urmele istoriei”, a scos în prim-plan cele mai importante momente din istoria Poloniei.

La un alt punct al „călătoriei”, participanții au putut vedea și o expoziție de carte dedicată celebrului educator, medic și pedagog Janusz Korczak, care a fost prezentată chiar de personajul cărții sale, Regele Mateiaș, rol jucat bine de un cititor al bibliotecii.

De asemenea, participanții au muncit contra cronometru la adunarea puzzle-ului care reprezenta Polonia; au selectat locuri din minunata țară, pentru a le putea plasa pe hartă; au încercat să învețe cuvinte în limba polonă; au realizat, pe loc, papioane și agrafe în culorile drapelului Poloniei și au răspuns la întrebări, iar cei care au răspuns corect au fost remunerați cu premii simbolice.

În ajunul Festivalului *CinePol-ska*, care tocmai în acea seară urma să înceapă, oaspeților le-au fost trecute în revistă câteva dintre filmele prezentate, dar și multă informație interesantă despre cinematografia Poloniei.

S-a vorbit și despre locuri neobișnuite din Polonia, care puteau fi văzute la unul dintre punctele „călătoriei” noastre, iar fiecare doritor își putea lua broșura „100 de motive pentru a îndrăgi (Și tu) Polonia”, realizată special cu această ocazie.

Multe au fost de explorat, de aceea, pentru a găsi indiciile necesare, în ajutor „cercetașilor” le-au venit bibliotecarii și voluntarii noștri: Doina Vicol, Tatiana Bolea, Adina Panfil, Anastasia Ursachi, Aliona Mihailova, Emilia Huștiuc, Maxim Andreev, Marita Rogova, Anastasia Biriucova, Tatiana Iovu, Svetlana Iachimciuc. Momentele cele mai frumoase au fost prinse în obiectiv de Milena Troșchina. Ana Nastasiu a fost cea care a oferit tuturor zâmbete, chiar de la intrare, dar și harta aventurii. Câteva pagini muzicale, din repertoriul Anei Gherman, și nu doar, a răsunat împreună cu noi eleva Victoria Țurcan. Ne-au îndemnat să savurăm culori, chiar și din farfurie, Daniela Procop, Oxana Sidorciuc și Diana Barbascumpă.

A fost un eveniment inedit, care a avut un ecou pozitiv, iar feedback-ul participanților ne-a bucurat nespus. Ei ne-au scris comentarii pe rețele de socializare, pe banerul din bibliotecă, prin e-mail și, desigur, și-au împărtășit impresiile față-n față.

Lidia Kulikovski, dr. conf. univ., directorul Departamentului Studii și Cercetări al BM „B.P. Hasdeu”, specialist în inovații, a menționat:

– *Un eveniment interesant! Prin ce? Prin faptul că a fost ieșit din tipare, unul care face clar diferența dintre un eveniment ordinar, cu aceleași metode, aceeași structură ani la rând, și aici... o disrupție care a impresionat, a provocat, a intrigat, care a motivat și încurajat implica-*

rea, participarea utilizatorilor. Pe fața lor se citea satisfacție, uimire, plăcere și mândria de a fi utilizator al acestei biblioteci... Echipa „Adam Mickiewicz” a răsturnat convenționalul „învechit”, tradiționalul, oferind o gândire inovativă, o abordare altfel, care place, captivează și-i transformă pe utilizatori în eroi, campioni, le oferă nu tranzacții, ci experiențe... (nu stați pe scaun și ascultați povestea, dar descoperiți-o și creați-o!). Bravo, Biblioteca „Adam Mickiewicz”, deschizător de drumuri profesionale!

Noi, bibliotecarii, zicem: Ne vedem la bibliotecă! Urmează multe alte surprize...

Oxana Andreev,
Directorul Bibliotecii polone
„A. Mickiewicz”

LISTY I OPINIE CZYTELNIKÓW

НАШИ СТУДЕНТЫ В ПОЛЬШЕ

Многие жители Молдавии им завидуют. Считают, что учеба за границей гарантирует нашим выпускникам счастливый билет в будущую жизнь. Но, как показывает реальность, достичь этого можно только упорным трудом и при большом желании, потому что нагрузки в польских вузах намного превышают наши отечественные. Отрыв от родителей, смена обстановки, новый коллектив – все это заставляет любого студента мгновенно повзрослеть, почувствовать не только свою самостоятельность, но и огромную ответственность. Поэтому так ценно то, что оказать помощь новоиспеченным студентам могут их соотечественники, уехавшие на учебу в Польшу чуть раньше и уже прошедшие все трудности адаптации.

Мы, родители пятерых студентов, поступивших в этом году в вузы города Кельцы, хотим от всего сердца поблагодарить Ксению Тараненко, Ирину Велику и Адрея Лейковича за помощь нашим детям.

Они сделали все, чтобы первые дни пребывания в Кельцах не стали для новичков стрессовой ситуацией. Встретили, по-

могли с заселением в общежитие, познакомили с городом. И все это – с удовольствием, легко и непринужденно.

Конечно, наши дети уже понимают, что они вступили в самостоятельную, взрослую жизнь. И что первый год для них будет не только одним из самых сложных, но также самым увлекательным и незабываемым.

А уверенность в успешном преодолении всех преград им вселяет то, что они никогда не останутся одни в трудный момент – ведь сплоченная польская община Гагаузии всегда с ними рядом и во всем поможет. Спасибо огромное!

Манолювы, Буюклы, Гарчу, Пейковы, Сояновы-Топал
г. Комрат, Гагаузия

DUŻY KADR

Младzież ze Stowarzyszenia Polaków Gagauzji, goszcząca latem w Polsce na zaproszenie Fundacji „Młoda Europa”, zbadała, czym różni się stolica Gagauzji Komrat od Komratowa.

Czekamy na najbardziej interesujące wizualnie opowieści naszych czytelników!

W Dzień Wszystkich Świętych, a także w Dzień Zaduszny Polacy odwiedzają cmentarze, aby ozdobić groby swoich bliskich kwiatami i zapalić znicze.

MODLITWA PRZY POLSKICH GROBACH

Początek listopada... Społeczność polska zgromadziła się, jak co roku, aby pomodlić się przy grobach na Polskim Cmentarzu w Kiszyniowie.

Wzorem ubiegłych lat Ambasada RP w Kiszyniowie zaprosiła wszystkich Polaków do zebrania się przy polskich grobach na cmentarzu przy ul. Valea Trandafirilor 11. W dniu 3 listopada br. odbyła się tam uroczystość z okazji Dnia Wszystkich Świętych i Zaduszek.

Przedstawiciele Ambasady, parafianie i Polonia kiszyniowska wspólnie uczcili pamięć spoczywających na polskim cmentarzu Rodaków i pomodli-

li się także za nieżyjących Bliskich. Wspólna modlitwa zgromadzonych osób odbywała się w nastroju powagi i spokoju.

Po modlitwie na Cmentarzu Polskim oddano hołd Polakom pochowanym na Cmentarzu Ormiańskim przy ul. Mateevici.

Polacy, którzy przyszli tego ranka na cmentarz, okazali szacunek Rodakom i ich upamiętnili. Było to również wydarzenie, które pokazało, że ciągle są wartości, które potrafią zjednoczyć Polaków. (ob)

Wprzeddzień 1 listopada kilkunastu członków Stowarzyszenia „Polska Wiosna w Mołdawii” sprzątało Cmentarz Polski w Kiszyniowie.

– Tradycją stały się spotkania na Cmentarzu Polskim, gdzie miejsc do czyszczenia ciągle nie brakuje. Ludzie tutaj pochowani zasługują na to, żeby ich groby były zadbane – jest przekonana prezes stowarzyszenia Oksana Bondarczuk.

Po sprzątaniu cmentarza na grobach zapłonęły znicze...

Rubrykę prowadzi EDWARD LEWICKI – były bielczanin, a obecnie kucharz we wrocławskiej restauracji „Zielona oliwka”.

Poniżej przepis na klasyczne kopytka z ziemniaków, które można podawać z sosem pieczarkowym, sosem kurkowym, sosem grzybowym lub traktować jako dodatek do obiadu zamiast ziemniaków.

Kopytka

- 500 g ziemniaków (400 g po ugotowaniu)
- 100 g mąki • 1 jajko • sól

Ziemniaki umyć, obrać, zalać wodą, posolić i zagotować. Odcedzić i od razu rozgnieść praszką na idealnie gładkie puree. Całkowicie ostudzić.

Na stolnicę przesiać mąkę, dodać ziemniaki, zrobić w środku wgłębienie i wbić w nie jajko. Całość posolić i zagnieść gładkie ciasto, w razie potrzeby podsypać delikatnie mąką.

Zagotować duży garnek z osoloną wodą. Ciasto podzielić na 4 części, z każdej uformować wałeczek o grubości kciuka. Nożem odkrajać kawałki tzw. „kopytka” o szerokości ok. 1,5-2 cm.

Wrzucać na gotującą się wodę i gotować do miękkości. Wyławić łyżką cedzakową i wyłożyć na talerze.

Smacznego!

ŻYCZENIA OD PRZEDSZKOLAKÓW Z POLSKI

Cóż Ci Polsko życzyć mogę?
Zdrowia – byś zawsze czysta była.
Szczęścia – byś w wolności
zawsze żyła,
Urody – byś miała piękne lasy,
góry i wody.
Sto lat przeżyłaś i życzę więcej!
Jesteś mym domem
I kocham Cię całym sercem!

Z okazji
100. rocznicy
odzyskania
niepodległości przez
Polskę przedszkolaki z Publicznego Przedszkola
Nr 24 „Niezapominajka” w Kędzierzynie-Koźlu
przesłali do Redakcji życzenia na samodzielnie
wykonanych przez siebie kartkach z prośbą
o przekazanie Rodakom przebywającym
poza granicami kraju.

W ZDROWYM CIELE ZDROWY DUCH – cz.2 В ЗДОРОВОМ ТЕЛЕ – ЗДОРОВЫЙ ДУХ – ч.2

PORÓWNAJ / СРАВНИ

- | Kto choruje
Кто болеет | na co?
чем? |
|---|--|
| - Na co pan choruje?
- Чем Вы болеете? | - Choruję na serce.
- Сердце. |
| - Na co choruje pana żona?
- Чем болеет Ваша жена? | - Na wątrobę.
- У нее болит печень. |

Helena Bechlerowa

LEKARSTWO MISIA

- Koło pieca siedzi miś.
- Taki chory jestem dziś!
- Co cię boli?
- Bok i brzusek,
tu się ciągle trzymać muszę,
katar już od piątku trwa
i tu ból mam, a tu dwa.
- Grypa, misiu. Dam ci proszki.
- Nie pomogą, takie gorzkie!
- Aspirynę, misiu, zażyj.
Może ziółka ci zaparzyć?
- Aspiryna nie pomoże,
a po ziółkach będzie gorzej.
Przyznam ci się, Zosiu, sam,
że lekarstwo lepsze znam.
Łyżka, dwie wystarcza chyba.
Będę po nim zdrow jak ryba,
będę mruścić mógł jak z nut.
- Cóż to za lekarstwo?
- Miód!

CHOROBY:	БОЛЕЗНИ:
anemia	анемия
angina	ангина
bezsenność	бессонница
białaczka	лейкемия
bóle głowy	головные боли
bóle krzyża	боль в пояснице
gruźlica	туберкулёз
grypa	грипп
kamienie nerkowe	камни в почках
nowotwór = rak	опухоль = рак
przeziębienie	простуда
reumatyzm	ревматизм
wysokie / niskie ciśnienie	высокое / низкое давление
zapalenie płuc	воспаление лёгких
zatrucie	отравление
złamanie	перелом
koło	около
piec	печь
siedzieć	сидеть
brzuszek	животик
ciągle	непрерывно
trzymać muszę	должен держать
katar	кашель
piątek	пятница
trwać	продолжаться
proszek	порошок
gorzki	горький
zażyć	принять
zioła	травы
zaparzyć	запарить
gorzej	хуже
przyznać się	признаться
łyżka	ложка
wystarczyć	хватит
chyba	наверное
mruścić	мурлыкать
nuta	нота
cóż	что ж

USŁUGI PRZEWODNIKA I ORGANIZACJA WYCIECZEK PO MOŁDAWII

Przewodnik po Mołdawii w języku polskim. Organizacją wycieczek – noclegi, wycieczki do winiarni i po monastyrach, wyjazdy do Naddniestrza (grupy i turyści indywidualni).
e-mail: pomoldawii@gmail.com
telefon/whatsapp: +373 600 76633

Adres do korespondencji:

Czasopismo „Jutrzenka”
skr. poczt. 983
MD-3101 Bălți
MOLDOVA

e-mail:

redakcja.jutrzenka@gmail.com

Nasza strona w internecie:

www.jutrzenka.md

Redaktor naczelna

Helena Usowa

Redaktor techniczny

Stefan Ladryk

Zespół redakcyjny:

Wanda Burek
Tadeusz Gaydamowicz
Ałła Klimowicz
Małgorzata Krajewska
Zofia Nieczaj
Lucyna Otwinowska
Sławomir Pietrzak
Anna Plutecka
Elena Pumnea
Tatiana Zalewska

Współpraca:

Natalia Barwicka
Anna Dubiel
Marina Klipa
Władysław Ławski
Ruslan Misak
Aleksandra Niculeac
Lucia Țurcanu

Redaktor strony internetowej

Małgorzata Kyrłowa

Druk:

Logo-Design SRL
bd. Moscova 21, Chișinău

ISSN 1857-324X

FOTOREPORTAŻ

POLSKI CMENTARZ W STYRCZY

Prace konserwatorskie rozpoczęto na polskim cmentarzu katolickim we wsi Styrca w roku 2015, a zakończono pod koniec października roku 2018. Podczas robót ogrodzono nowy obszar cmentarza, wyznaczony przez władze Głodian, i połączono go z resztą nekropolii. Wykonano i ustawiono u dwóch wejść nowe bramy. Z litego, dziesięciotonowego kamienia, wyrzeźbiono postać Jezusa Chrystusa i ustawiono w centrum cmentarza. Wokół figury, dla potrzeb modlących się podczas uroczystości wiernych, wykonano placyk z płytki chodnikowej.

Wszyscy mieszkańcy Republiki Mołdawii, których krewni spoczywają na tym cmentarzu, serdecznie dziękują Ambasadzie Rzeczypospolitej Polskiej w Kiszyniowie za pomoc finansową w restauracji nekropolii. Dziękujemy Ambasadorom RP Arturowi Michalskiemu i Bartłomiejowi Zdaniukowi, Radcy-Ministrowi Jerzemu Stankiewiczowi oraz Referent ds. Polonii, Annie Stankiewicz za zainteresowanie, zrozumienie, wsparcie i pomoc. Dziękujemy także za pełen troski stosunek do polskiego dziedzictwa w Republice Mołdawii – pomników, cmentarzy, przeszłości i teraźniejszości Diaspory.

Bardzo jesteśmy wdzięczni kapłanom ze Styrzy – ks. Michałowi i ks. Stanisławowi, a także wszystkim mieszkańcom Bielc, Styrzy, Głodian i Kiszyniowa, którzy wnieśli swój finansowy wkład w odnowienie cmentarza, a także wszystkim tym, którzy wzięli osobisty udział w przygotowaniu terenu, malowaniu ogrodzenia, udzielili pomocy technicznej, przygotowywali posiłki dla robotników, uprząkali miejsca prac.

Tylko dzięki wspólnemu wysiłkowi i pomocy Bożej udało się nam w końcu października zakończyć wszystkie prace remontowe na cmentarzu! Jeszcze raz wszystkim bardzo dziękujemy!

W sierpniu bieżącego roku, z inicjatywy Ambasadora RP Pana Bartłomieja Zdaniuka, styrzański cmentarz odwiedzili konserwatorzy zabytków z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, eksperci Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego: prof. Janusz Smaza i dr Kazimierz Patejuk. Zainteresowali się żywo nagrobkami na mających ponad 150 lat mogiłach – niestety bezimiennych – i obiecali poszukać sposobów ich restauracji.

Przygotowaniem do tego winna stać się pełna inwentaryzacja wszystkich pochówków. Wykorzystując możliwość, jaką daje niniejsza publikacja, prosimy mieszkańców Styrzy, Bielc, Kiszyniowa i innych miejscowości, szczególnie przedstawicieli starszego pokolenia, o podzielenie się informacją o osobach pochowanych na cmentarzu, na nagrobkach których zatarły się napisy lub napisów brak, a także udostępnienie archiwalnych fotografii przedstawiających cmentarz z dawnych lat. Będziemy bardzo wdzięczni za pomoc.

Telefony kontaktowe:

w Bielcach – 076005535, Piotr Kotelewicz;
w Styrzy – 076006775, Marina Corciu.

Piotr Kotelewicz,

Mołdawsko-Polski Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości
zdjęcia udostępniono przez autora

TU OTO GRANIT PAMIĘCI STRZEŻE...

Cmentarze – to milczący strażnicy historii miejscowości, do których należą. Niezależnie od politycznych zawieruch i dziejowych burz, chronią ducha przeszłości, zachowują i porządkują w czasie losy tych, co znaleźli tu wieczny spokój. Jeżeli przestaniemy dbać o cmentarze, stracimy wiążącą pokolenia nić, przez wieki zachowywaną w tych cichych i smutnych miejscach...

fot. R. Kolasa / Kancelaria Senatu RP

Предварительным этапом реставрации безымянных памятников на кладбище в Стырче должна стать полная инвентаризация всех захоронений. Пользуясь возможностью, просим жителей Стырчи, Бельца, Кишинева и других населенных пунктов (особенно жителей старшего поколения), поделиться имеющейся у них информацией о людях, погребенных в могилах, на чьих памятниках стерлись или отсутствуют надписи. Будем очень признательны также за фотографии из личных архивов, на которых видно кладбище тех давних лет.

Контактные телефоны:

в Бельцах – 076005535, Петр Котелевич;
в Стырче – 076006775, Марина Корчу.

WSCHODNIA SZKOŁA ZIMOWA

Dla studentów ostatniego roku studiów humanistycznych, którzy nie przekroczyli 25 roku życia, przygotowujących prace magisterskie (dyplomowe) z zakresu historii i współczesności Europy Środkowej i Wschodniej (historia, politologia, stosunki międzynarodowe, socjologia, filologia, literatura, kulturoznawstwo, etnologia, geografia, prawo, ekonomia)

WARSZAWA
28 LUTEGO-14 MARCA 2019 r.

- WYKŁADY I SEMINARIA
- MIĘDZYNARODOWY ZESPÓŁ WYKŁADOWCÓW
- SPOTKANIA I PROGRAMY KULTURALNE

Miejsce szkoły:
Studium Europy Wschodniej
Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa

Termin zgłaszania się do udziału w Szkole upływa 10 stycznia 2019 r.
Wszelkie pytania proszę kierować na adres: wsl.studium@uw.edu.pl
Więcej szczegółów www.studium.uw.edu.pl
